सुस्वागतम्

मराठी अध्यापन पध्दती

डॉ. वसुंधा विनोद देव

भाषेची व्याख्या

ब्लॉक व ट्रॅगर – भाषा ही ध्वनियुक्त चिन्हांची अशी स्वैच्छिक पध्दती आहे. की जिच्या मदतीने सामाजिक गट संप्रेषण व एकमेकांशी सहकार्य करू शकतो.

भाषेची व्याख्या

रॉबीक्स – भाषा ध्वनिचिन्हांची व्यवस्था असते ती बोलणा–याची बदलती परिस्थिती व गरजानुसार बदलणारी व सातत्याने प्रगती होणारी पूर्णपणे स्वैच्छिक संकेतांवर आधारित असते.

भाषेची लक्षणे

- प्रत्येक भाषेत ध्वनी असतात.
- भाषा ही अर्जित संपत्ती आहे.
- भाषा श्रवण करून शिकावी लागते.
- भाषा सामाजिक संपत्ती आहे.

भाषेची लक्षणे

- प्रचलित भाषेचे आदर्श रूप नसते.
- भाषेचे विकास स्थूलतेकडून सूक्ष्मतेकडे होतो.
- भाषेची शब्दसंपत्ती विशिष्ट समाजातील अनुभवांशी निगडित असते.

भाषा हा शब्द भाष् या धातूपासून बनला आहे.

भाष हयाचा मूळ अर्थ बोलणे –

भाषा ध्वनीच्या माध्यमाने होत असते – वर्ण

ध्वनीस दृश्य चिन्ह देण्यात येतात – अक्षरे

एकूण मूळ ध्वनी – 54 + अॅ व ऑ

56 – चिन्हे 56 ध्वनी आहेत.

इंग्रजी भाषेत भाषेत 44 ध्वनी – 24 चिन्हे

ध्वनी – स्वर, स्वरादी व व्यंजने असे

वर्गीकरण – व्यंजनाचा उच्चार करण्यासाठी

स्वरांची मदत लागते.

भाषेची वर्णमाला – स्वर + स्वरादी व्यंजने

शब्द – स्वर + व्यंजन

वाक्य – शब्दांचा अर्थपूर्ण समुदाय

कधी कधी एका शब्दानेही भाव व्यक्त होतो. म्हणून त्याला वाक्याचा दर्जा प्राप्त होतो.

भाषेचे प्रकार

- अभिजात भाषा – संस्कृत लॅटीन
- प्राचीन भाषा – पाली प्राकृत
- प्रथम भाषा – मातृभाषा
- द्वितीय भाषा – औपचारिक अध्ययनाची भाषा
- तृतीय भाषा – भाषा शास्त्रीय दृष्टिकोनातून अर्थ नाही

भाषेचे प्रकार

- परकीय भाषा – परकीय देशांची भाषा
- व्यक्ती बोली – भाषेतील वैयक्तीक लकब
- समाज भाषा – लोक समुदायाची भाषा
- प्रमाणित भाषा – राजकीय व सामाजिक महत्त्व प्राप्त असणारी.

- क्षेत्रीय भाषा – विशिष्ट क्षेत्राची भू–भागाची भाषा
- राष्ट्रभाषा – राष्ट्रांची संमत भाषा – हिन्दी + 17 भाषा
- राजभाषा – घटनात्मक परवानगीने सरकारी कामकाजाची भाषा

- सहराज भाषा – राज्यकारभारात उपयोग करण्यास परवानगी प्राप्त
- आंतरराष्ट्रीय भाषा – आंतरराष्ट्रीय स्तरावर उपयोगात येणारी
- जगतिक भाषा – जगात सर्वात जास्त उपयोगात येणारी भाषा
- संपर्क भाषा – राज्य सरकार आपआपसात उपयोगात येणारी भाषा

भाषेची रूपे

- औपचारिक भाषा
- अनौपचारिक भाषा
- औपचारिक लिखित भाषा
- अनौपचारिक लिखित भाषा

मातृभाषेचे महत्त्व

- अध्ययन अध्यापनाचे माध्यम
- समाजिक व सांस्कृतिक वारसा
- वाड्.मयीन अभिरूचि निर्माण करण्याचे साधन
- तोंडी व लेखी आत्मनिवेदनाचे साधन

मातृभाषेचे महत्त्व

- विचार, भावना व अनुभव आदान प्रदानाचे साधन
- बौध्दिक, भावनिक व कार्यात्मक व्यक्ति विकासाचे साधन
- ज्ञान व मनोरंजन प्राप्तीचे साधन
- समाजिक सामाजिक ऐक्य व सामाजिक एकरूपता प्राप्त करण्याचे साधन
- सृजनात्मक शक्तीचा विकास.

मराठीचे शालेय अभ्यासक्रमातील स्थान

- प्रथम भाषा –

माध्यमिक स्तरावरील अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टये :

- भाषा शुध्दता आणि विचार परिणामकारकरित्या व्यक्त करण्याची क्षमता विकसित करणे.
- आकलन व अभिव्यक्ती क्षमता वाढविणे
- विद्यार्थ्यांचे शब्दभंडार विकसित करणे.
- श्रवण भाषण संभाषण वाचन लेखन आकलन स्वतंत्र अभिव्यक्ती इ. कौशल्यात वाढ करणे.

मराठीचे शालेय अभ्यासक्रमातील स्थान

- ज्ञानप्राप्तीप्रमाणेच आनंद प्राप्तीसाठी वाचनाची आवड निर्माण करणे.
- साहित्य आणि कलेचा आस्वाद घेण्याची पात्रता – क्षमता विकसित करणे.

मराठीचे शालेय अभ्यासक्रमातील स्थान

- विद्यार्थ्यांच्या ठिकाणी सौंदर्यस्वाद आणि निर्मितीक्षमता हया वृतीची जोपासना करणे.
- मातृभाषेद्वारा विविध साहित्यिकांची आणि साहित्यप्रकारांची ओळख करून देणे.
- मातृभाषेद्वारा मावी मूल्यांचे संस्कार घडविणे

- विद्यार्थ्यांमध्ये विचार आणि चिंतन करण्याची क्षमता वाढविणे
- भाषा भागिनीबद्‌दल तसेच मराठीच्या विविध बोली भाषाबद्‌दल आपुलकी निर्माण करणे

- नैतिक मूल्य संस्कार करून इतर गुणांची जोपासना करणे
- चित्रपट आकाशवाणी,दूरचित्रवाणी इ. माध्यमांद्वारे भाषिक अनुभव वाढविणे.
- भाषा संस्कृती, साहित्य, मानवी समाज हयाबाबत आदर प्रेमाची भावना निर्माण करणे.

धन्यवाद !
30/05/2012
DR. VASUDHA VINOD DEO
presented by dr. vasudha v. dev /slide no.20